

Myndigheten för
arbetsmiljökunskap

Riktlinjer för en evidensbaserad praktik inom företagshälsovård

ÅTERRAPPORTERING AV UPPDRAG I REGLERINGSBREV 2019, A2018/02009/ARM

1 Bakgrund

I regeringsbeslut A2018/01213/ARM från 2018-05-31 gavs myndigheten i uppdrag att *utveckla och sprida riktlinjer för en evidensbaserad praktik i företagshälsovården*. Detta uppdrag redovisades i en särskild rapport, FHV 2019:1, till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet och Socialdepartementet) i samband med myndighetens årsredovisning för 2018. I rapporten redovisas vad som genomfördes inom ramen för det ursprungliga uppdraget:

- Ansvaret för att vidmakthålla och vidareutveckla de fem befintliga riktlinjerna med tillhörande arbetshälsoekonomiska analysverktyg överfördes från Enheten för interventions- och implementeringsforskning inom arbetshälsa, vid Karolinska Institutet, till myndigheten.
- Fyra av de fem riktlinjerna sammanfattades och sammanställdes innehållsmässigt i konkreta vägledningar riktat specifikt till arbetsgivare och andra aktörer inom hälso- och arbetsmiljöområdet.
- En processbeskrivning för framtagande och spridning av framtida evidensbaserade riktlinjer och arbetshälsoekonomiska verktyg med myndighetens som huvudman arbetades fram och fastställdes.
- Ett arbete initierades för att utveckla en fördjupad vägledning för hälsoundersökningar i arbetslivet.
- En kommunikationsplan för spridning av riktlinjer och arbetshälsoekonomiska verktyg togs fram för att genomförande av olika typer av spridningsinsatser under 2019.

I regleringsbrevet för 2019 gavs myndigheten fortsatt uppdrag att arbeta med att utveckla och sprida riktlinjer för en evidensbaserad praktik i företagshälsovården. Vad som genomförts inom ramen för detta uppdrag under budgetåret 2019 redovisas i denna rapport som lämnas till regeringen i samband med årsredovisningen för 2019.

2 Utveckling och spridning av riktlinjer under 2019

En plan för arbetet med utveckling och spridning av evidensbaserade riktlinjer under 2019 togs fram i början av året. Denna plan framgår av rapport FHV 2019:1 och omfattar ett antal aktiviteter. Flera av de planerade aktiviteterna har genomförts, några aktiviteter har delvis genomförts och vissa har senarelagts eller kommer inte att genomföras. I avsnitt 2.1 presenteras en uppföljning av de planerade aktiviteterna, följt av en mer utförlig beskrivning av de genomförda aktiviteterna i avsnitt 2.2.

2.1 Uppföljning av planerade aktiviteter för året 2019

Aktivitet	Status	Kommentar
Anpassning av de överförda riktlinjerna till myndigheten som huvudman såsom ny layout, kompletterande förord.	Genomfört	Beskrivning av vad som genomförts, se 2.2.1
Riktlinjerna tillgängliggörs digitalt via myndighetens webbplats.	Genomfört	Beskrivning av vad som genomförts, se 2.2.2.
Utveckling och publicering av kortfattade vägledningar baserade på riktlinjerna (4 st) för målgruppen arbetsgivare.	Genomfört	Beskrivning av vad som genomförts, se 2.2.3
Arrangemang av fyra seminarier på fyra olika platser i landet	Genomfört	Luleå, Jönköping, Borås och Lund. Beskrivning av vad som genomförts, se 2.2.4.
Riktad information till organisationer och andra aktörer om ny hemvist för riktlinjer och arbetshälsoekonomiska verktyg.	Genomfört	Kompetenscentret för företagshälsa (tidigare hemvist för riktlinjerna) Branschorganisationen Sveriges Företagshälsor, Sveriges AMM-kliniker.
Inspelning av fyra kortfilmer anpassade för sociala medier.	Ej genomfört	Myndighetens arbete med sociala medier tog form under hösten 2019. Då kanalerna för att sprida kortfilmer saknades samt att det under året uppstod brist på resurser inom myndigheten för produktion av film kunde planen inte genomföras.
Inspelning av fyra podcasts med utvalt innehåll från riktlinjerna.	Delvis genomfört	En av fyra planerade podcasts producerades och resten senarelades på grund av den resursbrist som uppstod under året. Den riktlinje som podcasten baserades på handlar om psykosocial ohälsa. Läs mer: 2.2.5.
Utveckla och sprida en ny mer omfattande vägledning rörande hälsoundersökningar för målgruppen arbetsgivare	Delvis genomfört	Arbetet med vägledningen gjordes av en extern arbetsgrupp och manus levererades till myndigheten i september 2019. Läs mer om vägledningen: 2.2.6
Genomförande av enkätundersökning till företag i företagshälsovårdsbranschen.	Senarelagt till maj 2020	Syftet med enkäten är att ta reda på i vilken utsträckning riktlinjerna används och vilka behov företagshälsan ser. Detta är ett led i vårt arbete för att säkerställa effektiva och välriktade spridningsinsatser framåt.

2.2 Genomförda aktiviteter under 2019

2.2.1 Anpassning av riktlinjerna till ny huvudman

De befintliga riktlinjerna samt de arbetshälsoekonomiska verktygen som har tagits fram tidigare under ledning av Enheten för interventions- och implementeringsforskning inom arbetshälsa, vid Karolinska Institutet, har anpassats till myndigheten som ny huvudman. Detta genom att de fått en ny layout baserat på myndighetens grafiska profil, se exempel här intill. Nytt förord från myndigheten har också lagts till samt att några mindre justeringar av förklarande text, exempelvis hänvisningar, har genomförts.

2.2.2 Publicering på myndighetens webbplats

Samtliga riktlinjer och arbetshälsoekonomiska verktyg har publicerats på myndighetens webbplats www.mynak.se. Där finns sammanfattande beskrivningar av respektive riktlinje- och arbetshälsoekonomiskt verktyg, samt utskriftsvänliga versioner av desamma i pdf-format.

2.2.3 Vägledningar till arbetsgivare baserade på riktlinjerna

Innehållet i de kortfattade versionerna av riktlinjerna som togs fram som en utveckling av riktlinjerna *Riktlinjer för psykisk ohälsa på arbetsplatsen*, *Riktlinjer för hälsoundersökningar via arbetsplatsen*, *Riktlinjer vid alkoholproblem på arbetsplatsen samt Riktlinjer vid ländryggsbesvär* har bearbetats och anpassats för publicering i digitalt format på myndighetens webbplats. Bearbetningen och den digitala anpassningen gjordes i nära samarbete med Enheten för interventions- och implementeringsforskning inom arbetshälsa, Institutet för miljömedicin, Karolinska Institutet.

De korta versionerna, som fått namnet vägledningar, riktar sig till målgruppen arbetsgivare i rollen som beställare av företagshälsovård i syfte att göra det tydligare för arbetsgivaren på vilket sätt företagshälsan och varför och på så sätt förbättra förutsättningarna för företagshälsovården att arbeta evidensbaserat. För att nå ut på bredare front till arbetsgivare och företagshälsa kommer vägledningarna under 2020 också att ges ut som publikationer i form av utskriftsvänliga och tillgänglighetsanpassade pdf:er.

2.2.4 Genomförande av landsomfattande seminarier

Myndigheten gav sig under maj månad ut på en landsturné för att sprida kunskap från två av de fem riktlinjerna. De fyra seminarier som genomfördes i Luleå, Jönköping, Borås och Lund, handlade dels om hur psykisk ohälsa kan förebyggas på arbetsplatser samt på vilket sätt hälsoundersökningar kan användas som strategiskt verktyg för att främja hälsa. Formen var halvdagsseminarier och deltog gjorde företrädare för myndigheten och huvudtalare var professor Irene Jensen och docent Lydia Kwak, verksamma vid Institutet för miljömedicin vid Karolinska Institutet. De delade med sig av praktiska råd och beprövade arbetssätt baserat på mångårig forskning. Seminariet var kostnadsfritt för deltagarna. Ett av seminarierna filmades och gjordes tillgängligt digitalt på myndighetens webbsida.

Seminarierna intresserade i huvudsak företrädare för arbetsgivare, företagshälsa och fackliga organisationer men också lärosäten och arbetsgivarorganisationen fanns bland besökarna. Totalt deltog 186 personer i de fyra seminarierna, av dessa var 150 personer kvinnor och 37 män.

Utvärderingen av seminarieriet där resultaten baserades på 134 svar av 186 deltagare (svarsfrekvens 72%) visade på att de var mycket uppskattade vad gäller nöjdhet med seminarieriet som helhet (snittbetyg 7,4 av max 10), föreläsarnas insatser (snittbetyg 4,1 av max 5) och i vilken mån man ansåg sig ha nytta av de nya kunskaper som seminarieriet förmedlade, se cirkeldiagram nedan. Många framförde också att det var positivt att seminarieriet arrangerades på flera platser ute i landet.

Förutom att sprida kunskap om de evidensbaserade riktlinjerna var seminarieriet ett bra tillfälle för myndigheten att skapa relationer och öka kännedom om myndighetens uppdrag. Via pressutskick uppmärksammades också lokala medier om seminarieriet. Detta resulterade i två radioinslag samma dag som seminarieriet ägde rum, ett för SR lokalt i Luleå och en för SR i Borås där Generaldirektör Nader Ahmadi intervjuades om myndigheten och dess uppdrag samt om riktlinjerna.

2.2.5 Podcast

I samband med att seminarieriet producerades också en podcast på ämnet Psykisk ohälsa. Podcasten knyter an till innehållet i riktlinjen som handlar om psykisk ohälsa på arbetsplatsen. I denna första podcast intervjuas Gunnar Bergström, professor i arbetshälsovetenskap och verksam vid Högskolan i Gävle och Karolinska institutet.

Podcasten är det första avsnittet i myndighetens podserie ”Arbetsmiljösnack” där forskare och andra intervjuas om aktuell forskning inom arbetsmiljöområdet.

2.2.6 Ny vägledning ”Upphandling och genomförande av evidensbaserade hälsoundersökningar”

I oktober 2018 tog den partssammansatta prioriteringsgruppen som då fungerade som styrgrupp för framtagande av nya riktlinjer beslut om att omforma riktlinjen avseende hälsoundersökningar via arbetsplatsen till en särskild vägledning för arbetsgivare. Prioriteringen grundar sig i att företagshälsovården bedömer att arbetsgivare idag inte använder sig av hälsoundersökningar på ett sådant sätt att de ger maximal effekt. Oftast stannar upphandlingen och uppdraget vid genomförandet av själva undersökningen och det viktiga steget analys, genomförande av åtgärder och utvärdering av effekterna av åtgärderna prioriteras bort. Syftet med vägledningen är att ge arbetsgivare en god introduktion i alla delar av en hälsoundersökning samt stöd till upphandlingsprocessen.

Den nya vägledningen har arbetats fram under ledning av Enheten för interventions- och implementeringsforskning inom arbetshälsa, Institutet för miljömedicin, Karolinska Institutet och överlämnades till myndigheten i slutet av september 2019. I vägledningen beskrivs hälsoundersökningar närmare, råd och stöd rörande upphandling av hälsoundersökningar samt hur arbetsgivare bör göra för att få ut maximal effekt av hälsoundersökningarna på ett sätt som gynnar både verksamheten och medarbetarna.

Myndigheten arbetar för närvarande med att färdigställa vägledningen. Detta innebär att den ska ges tillgänglighetsanpassad layout och publiceras på myndighetens webbplats. Vägledningen ska vara tillgänglig på myndighetens webbplats i april 2020. Därefter vidtar ett antal kommunikationsaktiviteter vid för att sprida riktlinjen.

2.2.7 Ekonomisk uppföljning

Avsatta medel för uppdraget ”Riktlinjer för en evidensbaserad praktik inom företagshälsovård” under 2019 var 2 500 tkr. Myndigheten har för ovanstående beskrivna aktiviteter inklusive OH-kostnader för de resurser som arbetat med uppdraget förbrukat 1 336 tkr.

3 Analys av effekter

Det är fortfarande tidigt att dra tydliga slutsatser om vilka effekter arbetet med riktlinjer för en evidensbaserad praktik inom företagshälsovård har fått. Dock kan nämnas några.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i och med övertagandet av riktlinjerna och de spridningsaktiviteter som följt på detta, etablerat sig som en erkänd huvudman och avsändare av framtagna och framtida evidensbaserade riktlinjer för företagshälsovården. Övertagandet innebär att arbetet med framtagande av nya riktlinjer fortlöper och att nya riktlinjer inom relevanta ämnesområden tas fram.

Förutom spridning till branschorganisationen för företagshälsovård och genomförandet av seminarier serien som beskrivs ovan, har myndigheten i stort sett i alla sammanhang där myndigheten presenterat sin verksamhet (branschträffar, utbildningsdagar och branschdagar där medarbetare inom företagshälsovård är representerade), informerat om och pushat för riktlinjerna. Detta innebär att riktlinjerna blivit kända för en bredare publik vilket förväntas leda till en högre nyttjandegrad.

Den podcast som spelades in på temat Psykisk ohälsa har under 2020 haft totalt 522 lyssningar. Lyssningarna var som flest i maj när den släpptes (97 lyssningar) varpå antalet lyssningar var relativt jämnt resterande månader med ett medelvärde per månad på 65 lyssningar. I december pushades för podcasten i nyhetsbrevet, antalet lyssningar i december gick då upp och landade på 79. I samband med att nya podcasts släpps under 2020 förväntas också denna podcast få ett uppsving.

Teknisk lösning för att följa upp nedladdningar av publikationer har saknats under året. Därmed finns ingen uppföljning på hur många nedladdningar som gjorts av de fem riktlinjerna och de tre arbetshälsoekonomiska verktygen. Detta hade kunnat säga något om utbredningen av användandet av riktlinjerna. Från och med 2020 finns denna funktionalitet och därmed kommer antalet nedladdningar kunna följas och också kopplas till olika typer av kommunikationsinsatser som genomförs.